

ГРАНТОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОГО МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

**Замора О.М., к.е.н., доцент
кафедри міжнародної економіки
Сумський державний університет**

До сьогодні джерелами фінансування бізнесу в Україні були або власні кошти засновників, або кредитні чи інвестиційні ресурси. Кризовий стан економіки значно погіршив потенціал формування власного капіталу для започаткування чи розширення бізнесу національними підприємствами, в той час, як політична нестабільність та воєнний конфлікт додали до погіршення інвестиційного клімату. Державне регулювання виконує окремі вимоги кредиторів, паралельно створюючи умови до неможливості ефективного функціонування малого та середнього бізнесу. Законотворці декларують сталість інвестиційно-правових умов, бізнес наголошує на відсутності стимулів та стратегії розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні.

Пострадянська унікальність історичного розвитку нашої країни полягає не лише в ментальності, або застарілих ключових елементах та підходах в управлінні. Вона накладає свій відбиток на особливості функціонування бізнесу та розвитку громадянського ставлення до нього. Так, українським підприємствам важко привчитися до соціальної відповідальності бізнесу, зрозуміти соціальне підприємництво, а також перестати очікувати вирішення проблем з боку держави. Світовий досвід показує, що бізнес здатен винаходити найнеймовірніші джерела фінансування, такі, як краудфандинг, наприклад, або створювати найпередовіші середовища для свого розвитку: преінкубатори, інкубатори, акселератори, агенції регіонального розвитку, навчально-консультаційні центри, тощо. При чому не за власні кошти, а за грантові або кошти певної спільноти.

У 2015 році Україна нарешті стала асоційованим членом Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020», що дало можливість українським учасникам отримати доступ до грантових коштів для розвитку бізнесу. [1] В рамках цієї програми підтримуються ідеї, спрямовані на розбудову передової науки через дослідницькі проєкти в усіх галузях знань; інновацій у промисловості, окремо - у малому та середньому бізнесі; та вирішення суспільних проблем у сфері транспорту, охорони здоров'я, громадянських цінностей, тощо. Також для українських підприємств відкрито доступ до програми COSME та ряду програм транскордонного співробітництва. Competitiveness of Small and Medium Enterprises (COSME) – програма ЄС з підтримки малого та середнього бізнесу у виході на зовнішні ринки та підвищенні конкурентоспроможності. [2]

В Україні також створено Центр підтримки експортерів за підтримки Представництва України при Європейському Союзі. Центр надає можливість не лише консультативної підтримки українським компаніям від фахівців торгово-економічного департаменту Представництва, а і практичну допомогу. Важливою опцією для українського бізнесу є розміщення своєї комерційної пропозиції в базі Європейської Мережі Підприємств (Enterprise Europe Network), що значно підвищує шанси отримати партнера з Європи. [3]

Окрім цього інструменту ЄС існує багато донорських організацій, що працюють з грантовою підтримкою бізнесу: структурні підрозділи ООН, Глобальний Інноваційний Фонд (GIF), програми посольств та урядів окремих країн, CIPE (Центр міжнародного приватного підприємництва), Global Technology Foundation, IREX (Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів), тощо. З 2010 року в Україні діє програма ЄБРР «Консультації для малого бізнесу», в рамках якої банк надає методологічну та фінансову підтримку малим та середнім підприємствам для реалізації консультаційних проектів. [4] Вже за рік після використання зазначеної підтримки від ЄБРР статистика успіхів малих і середніх підприємств наступна: 26% збільшили дохід на 45%, 24% - продуктивність на 30%, 15% розширили асортимент продукції, 13% залучили фінансування в середньому на 630 тис. євро кожне. [5] Окремо існує ряд інших програм фінансової та консультаційної підтримки з боку ЄС для малих та середніх підприємств України: East Invest (під егідою EUROCHAMBRES – Асоціації європейських торгово-промислових палат), SME Facility (ЄБРР/ Німецький банк розвитку, ЄІБ), DCFTA Пряма фінансова допомога середньому бізнесу від ЄБРР, Європейський фонд для Південно-Східної Європи (EFSE) – European Neighborhood Region (ENR) для мікро- та малих підприємств, фізичних осіб-підприємців з обмеженим доступом до фінансових послуг, тощо. Як бачимо, існує багато джерел грантового фінансування бізнес сектору, відкритих для українських підприємств. Єдиною перешкодою на шляху до них стоїть незнання про них та не вміння працювати з ними.

В світі також існує концепція агенції місцевого економічного розвитку, що є міжсекторальною структурою, яка поєднує інтереси влади, громади та місцевого бізнесу. Наприклад, в 2009 році Львівська міська рада з метою підтримки бізнесу створила Інститут міста Львів, що за кошти донорів та, меншою мірою, місцевого бюджету вирішує ключові питання стратегічного розвитку міста. [6] З 2012 року в м. Ладижин Вінницької області працює Агенція місцевого економічного розвитку, що за кошти програми соціальної відповідальності великого бізнесу та кошти місцевих підприємців реалізує мікрокредитування. [7] Схожими функціями адміністративна реформа на сьогодні наділяє об'єднані територіальні громади з метою створення і поширення успішних практик партнерства громад з бізнесом, залучення до міжнародних проектів та програм щодо розвитку інфраструктури, поліпшення надання послуг населенню. Так, завдяки адміністративній реформі, ОТГ мають відповідні повноваження і потенціал для створення цікавих інвестиційних пропозицій, таким чином виступаючи відповідальним партнером для реалізації міжнародних проектів. [8] Також, в бюджеті України передбачено державні кошти на фінансування інфраструктурних проектів, що значно підвищує інвестиційну привабливість та розвиток підприємництва в активних громадах.

Отже, як висновок, необхідна зміна традиційного розуміння малого та середнього бізнесу щодо джерел фінансування господарської діяльності. Окрім власних коштів, та коштів партнерів/кредиторів/інвеститорів, державного бюджетного фінансування та державного замовлення, існує цілий ряд доступних грантових інструментів. В той же час сектор малих і середніх

підприємств на володіє необхідними знаннями та компетенціями для доступу та роботи з ними, що значно обмежує його конкурентоздатність.

Література

1. Участь у програмах ЄС: Еразмус+ та Горизонт 2020/Міністерство освіти та науки України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/mizhnarodni-zvyazki/uchast-u-programax-es-erazmus-ta-gorizont-2020/gorizont-2020.html> (дата звернення 8.04.2017) – Назва з екрана.
2. COSME / Міністерство економічного розвитку та торгівлі України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=8dc8c0b0-4e27-409c-b90e-f076ab2a27d8&title=ProgramiPidtrimkiPidprintsiv> (дата звернення 8.04.2017) – Назва з екрана.
3. Форми підтримки ПУ при ЄС / Представництво України при ЄС [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/Ukraine+-+EU+export-import+helpdesk+/Useful+links> (дата звернення 8.04.2017) – Назва з екрана.
4. Grow your business in Ukraine /European Bank for Reconstruction and Development [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.ebrd.com/work-with-us/advice-for-small-businesses/ukraine.html> (дата звернення 8.04.2017) – Назва з екрана.
5. ЄБРР в Україні надає гранти малим та середнім підприємствам [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://ufpp.gov.ua/business_advisory_services (дата звернення 8.04.2017) – Назва з екрана.
6. Інститут міста Львів [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.city-institute.org/index.php/uk/> (дата звернення 8.04.2017) – Назва з екрана.
7. Агенція місцевого економічного розвитку міста Ладизин [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.amerlad.org.ua/en/> (дата звернення 8.04.2017) – Назва з екрана.
8. Негода В. Об'єднані громади — надійні партнери для бізнесу і міжнародних проєктів/ Хмельницька обласна рада [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://km-oblrada.gov.ua/obyednani-gromadi-nadijni-partneri-dlya-biznesu-i-mizhnarodnix-proektiv-vyacheslav-negoda/> (дата звернення 8.04.2017) – Назва з екрана.